כלל גדול. כל היודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת כו'. פי' בקונטרס אע"פ שלא נודע לו בינתים אמרינן ימים שבינתים היוין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתים שאותו יום שבת היה[א] אלא שלא מזכר במלאכות[ב] וקשה לה"ר אליעזר[ג] דאמר גבגמרא (לקמן דף עח.) קלר וטמן כגרוגרת בשבת שבת וחזון מלאכות וחזר וקלר וטמן כגרוגרת בזדון שבת ושבת מלאכות[ד] קלירה גורלת קלירה וטחינה גורלת טחינה פירוש ואינו חייב אלא אחת ובשבת אחת אחרי דבשאי שבתות היה חייב שתים דימים שבינתים היוין ידיעה לחלק אלמא אע"פ שנודע לו קודם קלירה אחרונה שאותו יום שבת הוא דהא בזדון שבת קלר וטמן אפי' הכי לא הויא ידיעה ומשני העלם אחד כיון שלא נודע לו שחטא שהרי סבור[ה] שהמלאכה מותר' ועמעמ משום דכתיב אז הודע אליו חטאתו שיהיה לו ידיעת חטא[ו] ועוד הקשה ריב"ם דבגמרא מפקינן לה מקמא[ז] ואי כדפי' בקונטרס שאי אפשר שלא נודע לו [ח]למה לן קלא ועוד קשה לר"י דתנן בפרק אמרו לו (כריתות דף טז.) א"ל עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה כו' אמר ליה חייב על כל אחת ואחת ק"ו מנדה כו' ופליגי התם אמוראי בגמרא היכי בעי מיניה וקאמר בסוף שמעתא ולרב חסדא דאמר שגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעא מיניה אי ימים שבינתים היוין ידיעה לחלק או לא נדה מאי ימים שבינתים איכא ומשני שבת עליה וטבלה ולאתה וחזר ובא עליה והתם אפילו איתה כמה שנים ולא טבלה חשיב הכל העלם אחד אלא כשטבלה ימי היתר שבינתים אע"פ דלא ידע כמי שידע דמי ה"נ גבי שבת אע"פ שלא שמע ימי היתר שבינתים היוין ידיעה לחלק [ט]דגזרת הכתוב היא שתהא שמירה לכל שבת' ותימה דהתם ליף רבי אליעזר שבת מנדה ולדרבה בשבת כתיב קלא ובנדה לא כתיב ונלאה לר"י דהא דנפקא לן מקלא [י]אבגמרא היינו כרבי אליעזר ברבי שמעון דהתם דאמר לא כך שאלו רבי עקיבא לרבי אליעזר אלא הבא על הנדה והשיב לו רבי אליעזר דחייב על כל אחת ואחת ק"ו מבשבת[יב]: היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת [יג]היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב

האומר גד גדי וסנוק לא אשכי ובושכי יש בו משום דרכי האמורי ר' יהודה אומר גד אינו אלא לשון ע"ז שנאמר [1]העורכים לגד שלחן הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי האמורי [כ]דונו דני יש בו משום דרכי האמורי ר' יהודה אומר אין דן אלא לשון ע"ז שנאמר [2]הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן האומר [ג]לעורב צרח ולעורבתא שריקי והחזירי לי זנבך לטובה יש בו משום דרכי האמורי [א]האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי אשתה ואותיר אשתה ואותיר יש בו משום דרכי האמורי [ב]המבקעת ביצים בכותל (והטה) בפני האפרוחים יש בו משום דרכי האמורי והמגיס בפני אפרוחים יש בו משום דרכי האמורי המרקדת והמונה שבעים ואחד אפרוחין בשביל שלא ימותו יש בו משום דרכי האמורי המרקדת לכותח והמשתקת לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו משום דרכי האמורי המשתנת בפני קדירתה בשביל שתתבשל מהרה יש בו משום דרכי האמורי אבל נותנין קיסם של תות ושברי זכוכית בקדירה בשביל שתתבשל מהרה וחכמים אוסרין [ג]בשברי זכוכית מפני הסכנה תנו רבנן [ד]נותנין בול של מלח לתוך הנר בשביל שתאיר ותדליק ונותנין טיט וחרסית תחת הנר בשביל שתמתין ותדליק אמר רב זוטרא האי מאן דמיכסי שרגא דמשחא ומגלי נפטא קעבר משום [3]בל תשחית חמרא וחיי לפום רבנן אין בו משום דרכי האמורי מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון:

הדרן עלך במה אשה

כלל [ה]גדול אמרו בשבת [ו]כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת **היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. על שבת אחת.**

האומר גד גדי. התמזל מזלי: **וסנוק לא.** עיף אל תהי[ז]: **אשכי וכושכי.** יוס ולילה: **יש בו משום דרכי האמורי.** וכן בכולן עד סוף פירקא גרסינן הכי זה מדרכי האמורי וה"ג בתוספ': **הוא בשמה והיא בשמו.** הוא ואשתו מחליפין שמותיהן זה בזה בלילה משום ימחוש: **דוני דני.** התחזקו חביותי: **דן.** אינו חק האמורי אלא ע"ז ממש וחייב משום קולא בשם עבודת גלולים: **האומר לעורב צרח.** כשהוא קולא אומר לו כן מפני שהוא מבשר בשורות ולוחש לו לאחר זה: **שקרא ערבית.** איחר יותר משאר חביריו. ול"ג שקרא כעורב: **שקראה גברית.** כתרנגול כמו קרא גברא (יומא דף כ:): **אשאה ואוחיר.** כדי שתהא ברכה מצויה ביינו: **המבקעת ביצים בכותל.** ואית דגרסי ביצים (ג) מקבעת לאחר שיצאו האפרוחים מחזרת (ג) הקליפות במקל וקובעתן בכותל לפניהם וזהו לאחר שלא ימותו: **המרקדת לכותח.** כשעושה כותח מרקדת לפניו והוא ימוח שימחוק: **המשתקת לעדשים.** כשנותנת בקדרה משתקת את כל העומדים כדי שיתבשלו ולגריסין מצווחת: ה"ג **אבל נותנין קיסם של תות.** מוריי"ר וחזק הוא כחומץ ומועיל לבשל ואין זה לאחר: ה"ג **אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית.** אע"פ שמשום דרכי האמורי אין בו אסרו חכמים מפני הסכנה שלא יבלע: **בול של מלח.** מלא לגרוף מלח בשביל שתאיר ותדליק שאין זה ימחוש שלא מסייע ממש שהמלח עולה את השמן וימשך אחר הפתילה: **טיט וחרסית.** מלגנין את השמן ואינו דולק מהר: **דמכסי שרגא דמשחא.** שעושה לו כיסוי למעלה ממהר לידלק: **נפט.** כשמגלין אותו האור הולך וממשך אליו ומבעיר: **חמרא וחיי.** כשמוזגין ומותנין כוס אומר כן לברכה בעלמא:

הדרן עלך במה אשה

כלל גדול. בגמרא מפרש אמאי קרי ליה גדול: **השוכח עיקר שבת.** כסבור אין שבת בתורה: **אינו חייב אלא חטאת אחת.** בגמרא (לקמן דף סט:) ליף לה שמירה אחת לשבתות הרבה ושמירה לכל שבת ושבת ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה כי האי גוונא כתיב דכולא חדא שגגה היא וקרבן אשגגת קאתי: **היודע עיקר שבת.** שיש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות: **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** על ידי שגגת שבת ששכח ששבת היום. מדקתני סיפא היודע שהוא שבת מכלל דריש דאין יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה ולא נודע לו בינתים אחטא: **חייב על כל שבת ושבת.** חטאת אחת לכל שבת. ואע"פ שלא נודע לו בינתים והעלם אחד הוא אמרינן ימים שבינתים היוין ידיעה לחלק שאי אפשר שלא שמע בינתים שבת אלא שלא מזכר לו במלאכות שנעשו בו ושגגה קמייתא משום שבת הוא דהוה אתיידע ליה ביני הלכך כל חדא שבת חדא שגגה היא. ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיחייב אלא חדא דכולה שבת חדא שגגה דהא לא שגג אמלאכות דיודע הוא שהמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג: **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה.** שלא ידע שהמלאכות הללו אסורות ועשאם כמה פעמים בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואף על פי שחזר וכפלה בכמה שבתות כולה חדא שגגה היא דהא לא נודע לו בינתים. ולענין שגגת שבת הוא דאיכא למימר ימים שבינתים היוין ידיעה לחלק אבל לענין שגגת מלאכות לא אמרו הכי דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת. ומיהו בחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת דשגגה לאו בשבת הוא אלא במלאכות ושגגות טובא הוו לשבת אחת. וגבגמרא (לקמן דף ע.) ליף פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת ומסתברא דמיובא בזדון שבת ושגגת מלאכות דאיכא שגגות טובא ופטורא בשגגת שבת וזדון מלאכות דחדא שגגה היא:

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פי"ח מהל' ס"ז הלכה ד סמג לאוין נא טור"ע י"ד סימן קעט סעיף ג:

א ב מיי' פ"ז מהלכות שבתות הלכה כ:

ב ג שם הלכה ג:

מוסף תוספות

א. או שלא יזכור בעצמו, שאין שבעה ימים בלא שבת. מאירי. **ב.** ואע"פ שלא נודע לו שחטא שלא היה זכור שעשה בו מלאכה. מי הכ"ן. (ד)כיון דדאי ידע שהיה אותו היום שבת הויא ידיעת שבת ידיעה לחלק. ריטב"ש. **ג.** ב"ר נתן [ממגנצה. ריטב"ש]. מאי נפקא מינה באותה ידיעה ששמע שאותו יום שבת היה כיון שאינו נזכר איסור מלאכות שעשה, דלא חשיבא ידיעה אלא א"כ הודע לו שחטא. תוס' הרא"ש. דידיעת היום לא מעלה ולא מורדת דידיעת חטא בעינן. רשב"ש. **ד.** ונודע לו על קצירה של שגגת שבת וזדון מלאכה. תוס' הרא"ש. **ה.** בקצירה אחרונה. תוס' הרא"ש. **ו.** אבל ידיעה דלאו חטאת לאו שמה ידיעה. תוס' לאלן קה. **ז.** דאת שבתותי תשמרו. ריטב"ש. **ח.** פשיטא. רשב"ש. **ט.** אלמא טעמא לאו משום שאי אפשר שלא שמע בינתיים אלא. תוס' הרא"ש. **י.** אע"פ שלא נודע לו החטא, דימים שבינתיים הויין כידיעה לחלק וכן בנדה ימי היתר שבינתיים הויין ידיעה. תוס' הרא"ש. ואע"פ שלא היינו צריכים לתת טעם למקרא, אפשר לתת טעם בדבר כי ההעלמות שהן תלויות בימים כגון זו, העלמות חלוקות הן, כלומר דלאו מחמת העלמה קמייתא אתיא ליה איהך שכשנעלם מנו שבת ראשונה אפשר לו לידע בינתיים שבת שניה והעלמה ראשונה במקומה עומדת, וכיון שאין זו תלויה בזו ואפשר לזו בלא זו הויא כל אחת חלוקה לעצמה, והיינו דגלי לן קרא דכתיב את שבתותי תשמרו דימים של היתר שבין ימי האסור שיהו חשובים כידיעה לחלק. ריטב"ש. **יא.** הכא. תוס' הרא"ש. **יב.** והשתא ניחא דיליף נדה משבת. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

ת"ר נותנין בול של מלח לתוך הנר כדי שתאיר ותדליק, טיט וחרסית תחת חמרא חייא לפום רבנן ותלמידיהון.

הדרן עלך במה אשה יוצאה

פרק שביעי

כלל גדול אמרו בשבת.

מסורת הש"ס

ה) [פוספסת פ"ס], **ג)** [פס פ"ז], **ג)** [בערוך ערך קנס מיתא מקבעת ופי' כלאיתא כרש"י], **ד)** [פוספסת פ"ס], **ה)** כריתות טז:, **ו)** סנהדרין ג:, **ז)** [ויקרא ד כח],

תורה אור השלם

1 וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְיָ הַשְּׁכֵחִים אֶת הַר קָדְשִׁי הָעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְּאִים לַמְנִי מִמְסָךְ:

ישעיהו סה יא

2 הַנִּשְׁבָּעִים בַּאֲשְׁמַת שֹׁמְרוֹן וְאָמְרוּ חַי אֱלֹהֶיךָ דָּן וְחַי דֶּרֶךְ בְּאֵר שֶׁבַע וְנָפְלוּ וְלֹא יָקוּמוּ עוֹד:

עמוס ח יד

3 כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנַדֵּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:

דברים כ יט

הגהות הב"ח

(א) גמרא שתבשל מהרה אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית: **(ב)** רש"י ד"ה המבקעת וכו' ואית דגרסי מקבעת כל"ל ותיבת ביצים נמחק: **(ג)** **בא"ד** האפרוחים מתרות הקליפות:

לעזי רש"י

מוריי"ר. עץ-תות.

מוסף רש"י

גד גדי וסינוק לא. התגבר מזלי ולא אהי עיף (פסחים ג:). **העורכים לגד.** שם עכו"ם העשויים על שם המזל (ישעיה סה יא).

הדרן עלך במה אשה

כל השוכח עיקר שבת. דסבור לא נמצאה שבת בתורה, דסייע העלם זה וחז כיון, שגגת שבת ושגגת מלאכות (כריתות טז:), **אינו חייב אלא חטאת אחת.** על סוגן דחדא שגגה היא, והתם ליכא למימר ימים שבינתיים היוין ידיעה, דהא לא ידע לעולם עיקר שבת עד שילמוד (שם). **היודע עיקר שבת.** שידע שהרבעים אמות מלאכות אסורות בשבת אבל אינו יודע שהיום שבת, דסייעו שגגת שבת וזדון מלאכות (שם). **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** ואותן שעשה כזו עשה כזו, דשגג במלאכות הרבה דסבור מלאכה זו מותרת (שם). **חייב על כל אב מלאכה ומלאכה.** על שבת אחת (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אב מלאכה. דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות וכלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהוו ב' תולדות דאב אחד או אב ותולדה שלו דאינו חייב אלא אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שתי תולדות של אב אחד אינו אלא חטאת אחת: **גמ'** מ"ט תנא כלל גדול אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול והא גבי מעשר דקתני (ה) כלל אחר ולא תני כלל גדול א"ר יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק (ו) דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמידין ופטריות ולקיטתו כאחת (ז) למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן (ח) כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומכניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שכח מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה אבל

אב מלאכה ומלאכה(ט) אהעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת: **גמ'** מ"ט תנא כלל גדול אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול והא גבי מעשר דקתני (ט) כלל אחר ולא תני כלל גדול א"ר יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו טעמא גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק (י) דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמידין ופטריות ולקיטתו כאחת (יא) למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן (יב) כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומכניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שכח מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה אבל

וגבי שביעית נמי כו'. הכי תנן בשביעית (פ"ז מ"ט) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ אינו חייב אלא לחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאינו(א) מאכל אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעור(ב) דכלל הראשון גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו ביעור(ג) ואע"ג דקתני התם(ד) בשביעית אחריתא כלל גדול אמרו בשביעית ולא קתני בתריה כלל אחר (ה) כיון דקתני כלל קטן קמיה שייך למתני בתריה כלל גדול: **והא גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כו'.** תימה למה יסגה בראשון כלל גדול כיון דאינו גדול מן השני וצ"ע:

דאית ביה אבות ותולדות. ואפילו לרבא דאמר במועד קטן (דף ג:) גבי שביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות וא"ת במעשר אינא אבות ותולדות דמלאורייתא דגן ותירוש ויצהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות במילי דלית ביה איסור מלאכות וא"ת וכללא אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא וי"ל דאי לומר דלא צריך למיתני דאכלל גדול קמא קאי וה"ק עוד כלל גדול אחר אמרו: **גדול** עונשו של שבת משל שביעית. לפירוש הקונטרס דמפרש בתלוש שנתלש קודם שבת וקודם שביעית משמע שרוצה לפרש שביעית במחובר איתא היינו במחובר ערב שביעית ונתלש בשביעית ומיירי באיסור פירות שביעית לאכילה וקשה לר"י דלפי' לא הוה ליה למימר אלא גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר דאיתנהו במאכל בהמה מה שאין כן במעשר ולמה ליה למימר כלל גדול עונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לר"י דבמידי דאכילה (ו) דלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול שבת לא משביעית ולא ממעשר ולהכי לא קאמר גדול שבת ממעשר אלא קאמר גדול שבת משביעית דאיסור מלאכות איתנהו בין בתלוש(ז) בין במחובר(ז) ואילו איסור מלאכות דשביעית במחובר איתא בתלוש ליתא וכן משמע בירושלמי(ח) דקתני שבשבת חלה על הכל ושביעית לא חלה אלא על עבודת האדם כלומר: **ולבר קפרא** דתני כלל גדול **במעשר כו'.** נראה לרשב"א דאחריים לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: **ואילו פאה ליתא בתאנה וירק.** לאו דוקא תאנה דהא רוב אילנות אין לקיטתן כאחד ואינן רק מ' אילנות דתאיב בפ"ק דפאה (מ"ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום(ז) דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף כח:) אבל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמדאורייתא לא מיחייב בפאה(ט) אלא בדגן ותירוש ויצהר(י) דסתם קציר דכתיב גבי פאה(יא) הוא דגן וכתיב(יב) יכול שאני מרבה קישואין ולוענין שיהיו חייבים בפאה מ"ל ובקונקרס את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר כו' אסמכתא היא דהתם(ט) נמי דרים מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה אלא מקנו פאה בירק ובתאנה ודלמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום(יג) דלקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דיליה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמתבטלין(יד) לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא משייב(טו) ויפסידו יותר ממה שירויחו במקום אחר: **ספיחי סטים** וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקתם הסר רחויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה מהגת בהן וכן מצא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים(טז) משום דשמא סטים וקוצה אינם רחוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש לו שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן: **גר שנתגייר בין הנכרים.** (יז) בפני ג' (יח) ולא הודיעוהו מצות שבת(יט) דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מז:):

אבל

אב מלאכה. דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות וכלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהוו ב' תולדות דאב אחד או אב ותולדה שלו דאינו חייב אלא אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שתי תולדות של אב אחד אינו אלא חטאת אחת דהכי הוא כעושה ומחזר ועושה כהעלם אחד ואין חילוק חטאות כהעלם אחד אלא בגופי עבירה אינו דומין או בחילוק שבחות לענין שגגת שבת: **גמ' עוד כלל אחר.** לקמן בפירקין (דף עה:) ולא כלל בו אלא ב' דברים כל הכשר להצניע וכל שאינו כשר להצניע וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי לזו גדול: **וגבי שביעית.** בפרק ד' (בנות שוש): **גבי מעשר.** בפ"ק דמסכת מעשרות: **אית ביה אבות.** מרבעים מסר אחת שהוצרכו למשכן ותולדות הדומות לכל אחת הוא תולדות דיליה. אבות דשביעית זריעה וקצירה וחמירה ובצירה דכתיבן(ב) תולדות אחר עבודות שבשדה וכתב כדאמרינן במועד קטן בפ"ק (דף ג.): **ונכר קפרא דתנא.** בתוספתא דיליה במעשר מאי אבות כו': **אלא לאו היינו טעמא.** משום אבות ותולדות אלא דבר שנאמר בו כלל ושונשו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: **שבת איתא.** לאיסור דילה בין בדבר שהיה תלוש בשבת שמחובר משקדש היום: **ואילו שביעית.** בדבר שהיה מחובר משקדשה שביעית איתא אבל בדבר שהיה תלוש לפני שביעית ליתא: **שביעית.** נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה). מעשר ליתיה במאכל בהמה דמדאורייתא דגן תירוש ויצהר כתיבי(ג) וכבן תקון פירות המלון וירק דמאכל אדם כדתני כל שהוא אוכל כו': **איתיה בפאה וירק.** מדרבנן: **כל שהוא אוכל כו'.** דגבי פיאה קציר כתיב(ד) מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו: **למעוטי ספיחי סטים וקוצה.** שעומדים לגבע. להכי נקט ספיחים דאין דרך לנוקטן בשנה שנזרעים אלא לסוף ד' וה' שיש שהשרשין מתפשטין בארץ ומשציחין ושורש שלהן עיקר. והא דנקט הני ולא נקט שאר מיני שאין ראוין לאכילה משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דבפיאה ומעשר ליתנהו לשון רבינו הלוי. סטים וויסד"ל קולה ווינג"ל: **ומכניסו לקיום למעוטי ירק.** כגון לפת וקפלוטות: **ואילו מכניסו לקיום ולקיטתו כאחד לא תנן.** דכי תקון רבנן דאיידהו לא פלוג בפירות האילן ובירק בין מין למין: **מגניסו.** דפטר בחד חטאת: **כתינוק שנשבה. אבל הכיר ולבסוף שכח.** הוה ליה כשוכח שהיום שבת ויודע עיקר שבת וחייב על כל שבת ושבת: **שהיה שכוחה ממנו.** מעולם: **לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא.** דחייב ופע"ג דליכא למימר יומים שביומיים הוויין ידיעה לחלק וכ"ש הא דליכא למימר שיומים שביומיים הוויין ליה ידיעה לחלק:

אבל

ומיירי ויליה[1] דסתם קציר דכתיב גבי פאה[2] הוא דגן וכתיב(ה) כי תבוא בכרמך[3] והא דדרים בתמ"כ(ו) יכול שאני מרבה קישואין ולוענין שיהיו חייבים בפאה מ"ל ובקונקרס את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר כו' אסמכתא היא דהתם(ז) נמי דרים מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה אלא מקנו פאה בירק ובתאנה ודלמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום[4] דלקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דיליה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמתבטלין[5] לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא משייב(ח) ויפסידו יותר ממה שירויחו במקום אחר: **ספיחי סטים** וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקתם הסר רחויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה מהגת בהן וכן מצא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים(ט) משום דשמא סטים וקוצה אינם רחויים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש לו שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן: **גר שנתגייר בין הנכרים.** (י) בפני ג' (יא) ולא הודיעוהו מצות שבת(יב) דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מז:):

אבל

וגבי שביעית נמי כו'. הכי תנן בשביעית (פ"ז מ"ט) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעין ואינו מתקיים בארץ אינו חייב אלא לחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאינו(א) מאכל אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעור(ב) דכלל הראשון גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו ביעור(ג) ואע"ג דקתני התם(ד) בשביעית אחריתא כלל גדול אמרו בשביעית ולא קתני בתריה כלל אחר (ה) כיון דקתני כלל קטן קמיה שייך למתני בתריה כלל גדול: **והא גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כו'.** תימה למה יסגה בראשון כלל גדול מן השני וצ"ע:

דאית ביה אבות ותולדות. ואפילו לרבא דאמר במועד קטן (דף ג:) גבי שביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות וא"ת במעשר אינא אבות ותולדות דמלאורייתא דגן ותירוש ויצהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות במילי דלית ביה איסור מלאכות וא"ת וכללא אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא וי"ל דאי לומר דלא צריך למיתני דאכלל גדול קמא קאי וה"ק עוד כלל גדול אחר אמרו: **גדול** עונשו של שבת משל שביעית. לפירוש הקונטרס דמפרש בתלוש שנתלש קודם שבת וקודם שביעית משמע שרוצה לפרש שביעית במחובר איתא היינו במחובר ערב שביעית ונתלש בשביעית ומיירי באיסור פירות שביעית לאכילה וקשה לר"י דלפי' לא הוה ליה למימר אלא גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר דאיתנהו במאכל בהמה מה שאין כן במעשר ולמה ליה למימר כלל גדול עונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לר"י דבמידי דאכילה (ו) דלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול שבת לא משביעית ולא ממעשר ולהכי לא קאמר גדול שבת ממעשר אלא קאמר גדול שבת משביעית דאיסור מלאכות איתנהו בין בתלוש(ז) בין במחובר(ז) ואילו איסור מלאכות דשביעית במחובר איתא בתלוש ליתא וכן משמע בירושלמי(ח) דקתני שבשבת חלה על הכל ושביעית לא חלה אלא על עבודת האדם כלומר: **ולבר קפרא** דתני כלל גדול **במעשר כו'.** נראה לרשב"א דאחריים לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: **ואילו פאה ליתא בתאנה וירק.** לאו דוקא תאנה דהא רוב אילנות אין לקיטתן כאחד ואינן רק מ' אילנות דתאיב בפ"ק דפאה (מ"ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום[ז] דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף כח:) אבל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמדאורייתא לא מיחייב בפאה[ט] אלא בדגן ותירוש ויצהר[י] דסתם קציר דכתיב גבי פאה[יא] הוא דגן וכתיב[יב] יכול שאני מרבה קישואין ולוענין שיהיו חייבים בפאה מ"ל ובקונקרס את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר כו' אסמכתא היא דהתם[ט] נמי דרים מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה אלא מקנו פאה בירק ובתאנה ודלמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום[ז] דלקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דיליה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמתבטלין[ז] לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא משייב[ט] ויפסידו יותר ממה שירויחו במקום אחר: **ספיחי סטים** וקוצה. הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקתם הסר רחויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה מהגת בהן וכן מצא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים[ט] משום דשמא סטים וקוצה אינם רחויים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש לו שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן: **גר שנתגייר בין הנכרים.** (י) בפני ג' (יא) ולא הודיעוהו מצות שבת(יב) דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מז:):

אבל

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פט הלכה ז ופ"ז מהלכות שבת הלכה ט:

מוסף תוספות

א. עי' תוס' הרא"ש שבת: כל שהוא, ועי' מהרש"ל ור"ש"ש. ב. כיון שהוא מתקיים בארץ ואינו כלה לחיה שבשדה אינו צריך לבערו מן הבית. תוס' הרא"ש. [וא"ת] גבי שביעית מאי גודליה דראשון טפי מאחר, קמא ארבע מילי כייל ובתרא ארבע מילי כייל. המג"ר. דבמקום אינו מתקיים תני התם מתקיים ובמקום יש לו ביעור תני התם אין לו ביעור, י"ל נהי דלא נפישי מילי דקמא מבתרא, כיון דחומרא. מי' הר"ן. ג. משו"ה קתני התם כלל גדול. מי' הר"ן. ד. י"ל. תוס' הרא"ש. ה. כיון. תוס' הרא"ש. ו. כגון טוחן ולש. תוס' הרא"ש. ז. כגון קוצר. תוס' הרא"ש. ח. דתאנה לקיטתה מפוזרת יותר משאר אילנות. תוס' הרא"ש. ט. גמי. תוס' הרא"ש. י. דכתיבי בהדיא בקרא. תוס' פסחים מ: יא. פאת שדך בקצרך (ויקרא כג, כב). רשב"ם. יב. ורבנן הוא דתקון בשאר אילנות. תוס' הרא"ש. יג. דכיון. תוס' הרא"ש. יד. במקום אחר. תוס' הרא"ש. שיצפו [מתי] יגמור, וכאותה שאמרו (לעיל כג.) מפני מה אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני ביטול עניים, והכא לא מצו למידע. ריטב"ש. טו. שאינם יכולים להצניעו לזמן מרובה. ריטב"ש. טז. ולא נקט סטים וקוצה. תוס' הרא"ש. יז. פי' שקיבל עליו. ריטב"ש. יח. והודיעוהו מקצת מצות אחרות. המג"ר. יט. שאין זה מעכב. ריטב"ש.

רב נסים גאון

פרק שביעי כלל גדול אמרו

גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית, דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר. דחבר זה מפורסם וברור כי אפילו המוציא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת, והרבה מן המלאכות שאינן במחובר והן ידועות ואין אנו צריכין למנותן. **ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא.** ועיקר דילה בתורת כהנים הזדע והזמיר בכלל היז, ולמה יצאו להקיש אליהן, מה זרע וזמר מיוחדין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן. ועיקר דילה בפרק משקין בית השלחין (מו"ק דף ג). **וגדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה.** ועיקרה בתורה דכתיב (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. ובמשנה (שביעית פ"א) כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאוכל אדם ומאוכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית. **ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתה.** עיקר דבר זה הוא כתוב בתורה (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך, וסמיך ליה ואכלת, דבר שהוא אוכל. ובמשנה (מעשרות פ"א) כל שהוא אוכל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אבל לא שכחה מאי א) חייב על כל מלאכה ומלאכה אדתני היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל מלאכה ומלאכה ליתני היודע עיקר שבת וכל שכן הא אלא מתניתין כשהכיר ולבסוף שכח ודרב ושמואל נמי כהכיר ולבסוף שכח דמי והכי איתמר רב ושמואל דאמרי תרווייהו [א]אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים כהכיר ולבסוף שכח דמי וחייב ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרווייהו דוקא הכיר ולבסוף שכח אבל תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים פטור מיתיבי כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא אחת כיצד תינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר בין הנכרים ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת וחייב על הדם אחת ועל החלב אחת ועל ע"ז אחת ומונבז פוטר וכך היה מונבז דן לפני רבי עקיבא הואיל ומזיד קרוי חוטא ושוגג קרוי חוטא מה מזיד שהיתה לו ידיעה אף שוגג שהיתה לו ידיעה אמר לו ר' עקיבא הריני מוסיף על דבריך אי מה מזיד שהיתה הידיעה בשעת מעשה אף שוגג שהיתה לו ידיעה בשעת מעשה אמר לו הן וכל שכן שהוספת אמר לו לדבריך אין זה קרוי שוגג אלא מזיד קתני מיהא כיצד תינוק בשלמא לרב ושמואל ניחא אלא לרבי יוחנן ולרבי שמעון בן לקיש קשיא אמרי לך רבי יוחנן וריש לקיש לא מי איכא מונבז דפטר אנן דאמרינן כמונבז מאי טעמא דמונבז דכתיב [1]תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה וסמיך ליה [2]והנפש אשר תעשה ביד רמה הקיש שוגג למזיד מה מזיד שהיתה לו ידיעה אף שוגג שהיתה לו ידיעה ורבנן האי תורה אחת מאי עבדי ליה מיבעי להו [א]לכדמקרי ליה ר' יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה וכתיב וכי

אבל לא שכחה. לעיקר שבת אלא ששכח שהיום שבת מאי: **חייב על כל אב מלאכה.** דע"כ אי הוה סבירא ליה דאינו חייב אלא אחת לכל שבת ושבת הוה ליה (א) למיכרך ולמיתני הכי מי שידע עיקר שבת ושכחה וכן היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת: **ליתני היודע עיקר שבת.** דהוה שגגת שבת וזדון מלאכות הרבה חייב על כל מלאכה אע"ג דבכל שבת ליכא אלא חדא שגגה וכ"ש שגגת מלאכות וזדון שבת דאיכא שגגות הרבה: **כהכיר ולבסוף שכח דמי.** ומתניתין איצטריך למינקט הכיר ולבסוף שכח דלא תימא חייב על כל שבת ושבת: **פטור.** דקסברי רבי יוחנן ור"ל אומר מותר אנוס הוא ולא שגגה היא: **וחייב על הדם.** שאכל כל ימיו אחת וכן על כל דבר כרת שבתורה: **מזיד קרוי חוטא.** דכתיב בשבועת העדות (ויקרא ה) נפש כי תחטא ושמעה וגומר ולא כתיב ביה ונעלם: **הריני מוסיף על דבריך.** כלומר אם כך באת לדרוש ג"ש ללמד שוגג ממזיד בא ואוסיף גם אני על דבריך עוד וזה תראה אם יעמדו דבריך: **אף שוגג שהיתה לו ידיעה בשעת מעשה.** תחייבהו גם בזו חטאת: **כ"ש שהוספת.** על דברי והרי אתה מסייעני וגם בזו אני אומר שהוא חייב. ולקמן[ב] מפרש במאי שגג: **קתני מיהא.** רישא תינוק שנשבה לבין הנכרים חייב: **בשלמא לרב ושמואל ניחא.** דאינהו נמי מחייבי ואיכא לאוקמי דהוא הדין להכיר ולבסוף שכח כי מתניתין וברייתא דקתני תינוק היא גופא איצטריך לאשמעינן פלוגתא דמונבז ורבנן: **מאי טעמא דמונבז.** אבנין אב ודאי לא סמיך למיעבד שוגג דומיא דמזיד דהאי שוגג חילוף דמזיד וליכא למדמיינהו דהאי חייב והאי פטור: **מקיש שוגג.** לענין חטאת למזיד לענין כרת ואף על גב דלא דמי ע"כ הקישן הכתוב: **ורבנן.** הך הקישא בעיא לכדרבי יהושע ב"ל: **תורה אחת יהיה לכם.** גבי קרבן ע"ז כתיב בפרשת שלח לך אנשים:

אבל לא שכחה מאי חייב על כל מלאכה ומלאכה. תימה לר"י מנא ליה למידק הכי אימא דלא שכחה נמי אינו חייב על כל מלאכה ומלאכה אלא על כל שבת ושבת כמו בהכיר ולבסוף שכח ותנא הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא כדפרי' ומה שפי' בקונטרס דדייק דחייב על כל מלאכה ומלאכה מדלא כייל להו אהדדי מי שידע עיקר שבת ושכחה והיודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת דהוה משמע דוקא על כל שבת ושבת ולא על כל מלאכה אין נראה לר"י[א] דא"כ היכי פריך לעיל לתני הכיר ולבסוף שכח וכל שכן הא דמשמע דהא לא איצטריך למיתני והא נמי איצטריך לאשמעינן דאינו חייב[ב] על כל מלאכה ומלאכה ונראה לר"י דלעיל דקאמר ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא לא בעי למימר דלא ליתני' כלל במשנה אלא ה"פ מדקתני חייב על כל שבת ושבת ולא קתני אינו חייב אלא על כל שבת דהוה משמע ולא על כל מלאכה ומלאכה משמע דעיקר מתניתין חיובא אתא לאשמעינן דחייב על כל שבת ושבת ולא פטורא דאינו חייב על כל מלאכה ואם כן[ג] ליתני הכיר ולבסוף שכח דהוי רבותא טפי וכ"ש האי דחייב על כל שבת ולא הוה צריך למתנייה בהאי בבא אלא ה"ל למיתני בתר הכי בבבא אחריתי היודע עיקר שבת אינו חייב אלא על כל שבת ושבת לאשמעינן דאינו חייב על כל מלאכה[ד] והשתא דייק שפיר אבל לא שכחה מאי חייב על כל מלאכה ומלאכה מדלא תני בבבא אחריתי דאינו חייב אלא על כל שבת ושבת[ב]:

ליתני היודע עיקר שבת וכ"ש הא. תימה לר"י [ג]לרבא דאמר בכריתות בסוף פרק אמרו לו (דף טז:) דזדון שבת ושגגת מלאכות לא מיחייב אכל שבת ושבת ודייק ממתניתין דהכא דלא קתני חייב על כל אב מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת ולדידיה היכי פריך הכא ליתני היודע עיקר שבת הא לא מצי למיתני הכי דאם כן הוה משמע דלא מיחייב היודע עיקר שבת אכל שבת ושבת ותירץ דהכי פריך דליתני היודע עיקר שבת דחייב אכל אב מלאכה של כל שבת ושבת ורשב"א מפרש דאי הוה תני בהדיא היודע עיקר שבת חייב על כל אב מלאכה ליכא למידק דלא מיחייב אכל שבת מדלא קתני חייב על כל אב מלאכה של כל שבת דלא צריך למיתני' דמרישא שמעינן ליה דקתני בהכיר ולבסוף שכח דחייב על כל שבת ושבת כ"ש יודע עיקר שבת כדאמר לעיל: **וכ"ש האי.** ה"נ לא בעי למימר דלא לתני' כלל במשנה דאם כן הוה אמינא דחייב נמי על כל שבת ושבת ואינו כן לרבה דכריתות אלא ליתני בבא אחריתי היודע שהוא שבת אינו חייב על כל שבת:

כי הכיר ולבסוף שכח דמי. [ה]פירש בקונטרס דלהכי לא תנא במתניתין שכח מעיקרו דהיינו תינוק שנשבה דלא תימא דהכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת וקשה לר"י דמ"מ ליתנייה[ו] וליתני נמי בתר הכי הכיר ולבסוף שכח אינו חייב אלא אחת דכה"ג פריך לעיל ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא כדפרישית ונראה לר"י דודאי אי הוה תני חייב חטאת דהוה אתי לאשמעינן חיובא הוה שייך למיפרך דליתני תינוק שנשבה דהוי רבותא טפי אבל השתא דקתני אינו חייב אלא אחת דפטורה אתא לאשמעינן[ז] נקט הכיר ולבסוף שכח דהוי רבותא טפי[ח] ומיהו קשה לר"י דמ"מ[ט] ליתני תינוק שנשבה דלא נטעה לומר דפטור[י] כרבי יוחנן וריש לקיש והדר ליתני הכיר ולבסוף שכח:

אבל תינוק שנשבה פטור. פירש בקונטרס דקסברי אומר מותר אנוס הוא ואין נראה דטעמייהו כמונבז כדאמר בסמוך[יא] וטעמא דמונבז מפרש לקמן דיליף מקרא והא דאמר בפ"ב דמכות (דף ז:) גבי גלות בשגגה פרט למזיד ומפרש (אביי) [צ"ל רבא] פרט לאומר מותר ופריך ליה (רבא) [צ"ל אביי] אומר מותר אנוס הוא לאו דוקא קאמר אנוס דבכל מקום מחייבין ליה אלא לגבי גלות דוקא ממעט (אביי) [צ"ל רבא] אומר מותר משום דטובא בשגגה כתיב התם[יב] דהא בפירקין (ב) מחייבי אומר מותר בע"ז ובחלב אע"ג דכתיב בהן בשגגה (ורבא) [צ"ל ואביי] פריך ליה אומר מותר אנוס הוא [יג]ולא הוה ליה למיתני בברייתא בשגגה פרט למזיד אלא[יד] פרט לאנוס [טו]דיותר דמי וקרוב לאנוס מלמזיד: **וחייב על הדם אחת.** אע"ג דמילתא דפשיטא היא דאכל מה שאכל דם אינו חייב אלא אחת כיון שאין בדם חילוק איסור כמו שיש בשבת חילוק מלאכות[טז] וכל אדם נמי בלא תינוק שנשבה אכל דם ודם אינו חייב אלא אחת[יז] אלא אומר ר"י דמיירי דאפי' אכלן בכמה תמחויין דלר"י (לקמן דף עא.) אדם אחר חייב על כל תמחוי אפי' בהעלם אחד ובתינוק שנשבה[יח] אינו חייב אלא אחד אך קשה לרשב"א דמאי איצטריך תו לאשמעינן ולמתני ועל החלב אחד:

כל שכן שהוספת. כדפירש בקונטרס דאף בזו מחייב[יט] ומחייב נמי כי ליכא ידיעה בשעת מעשה [כ]דהא רבי יוחנן וריש לקיש סברי כמונבז ומחייבי הכיר ולבסוף שכח[כא] ותניא נמי לקמן שגג בזה ובזה זהו שוגג האמור בתורה ומוקמינן לה כמונבז [כב]והיינו טעמא משום דסברא הוא[כג] דלא איתקש שוגג למזיד לאפוקי ליה[כד] ממשמעות שגגה[כה] לאדרבה שוגג משמע דלית ליה ידיעה בשעת מעשה[כו] ולא אתא היקשא אלא לחייב נמי כי אית ליה ידיעה בשעת מעשה[כז] ומיהו קשה לר"י דהא פטרי מהיקשא תינוק שנשבה מהאי טעמא נמי יפטור הכיר ולבסוף שכח:

מה

ד א מיי' פ"ב מהלכות שגגות הלכה ו ופ"ז הלכה ב סמג עשין ריג:

תורה אור השלם

1 הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה: במדבר טו כט
2 וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: במדבר טו ל

תוס' ישנים

א) ונקט אחת שהיא הנה בין שגגת שבת וזדון מלאכה בין זדון שבת ושגגת מלאכה כפי' רב נחמן לרב חייא והנה שהיא אחת בהכיר ולבסוף שכח:

ב) לר"י דפי' דדייק מדלא קתני לה בבבא אחריתי (ולא שיפרש) [ולא פפירש] אינו חייב על כל מלאכה לא נתישב לי דהא לא איצטריך לאשמעינן כבבא אחריתא דמקיפא דשמעינן מדקתני היודע שהוא שבת חייב על כל מלאכה ומשמע הא שכחה אינו חייב על כל מלאכה ועוד מאי פריך כפמון לרבי היודע עיקר שבת וכו"ש הא ליא אמאי הוי צריך למיתני היודע עיקר שבת שהוא חייב על כל מלאכה והא שמעינן לה מדלא תני בבבא אחריתי כדפרי'.

מסורת הש"ס

א) יבמות ט. הוריות ח., ב) [דף טז:], ג) [נראה דצ"ל לרבה וכדפי' איתא לרב]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חייב על וכו' ה"ל למיתני כצ"ל ותיבת למיכרך נמחק: (ב) תוס' ד"ה אבל תינוק וכו' דהא בפירקין. נ"ב בסוף דף ע"ב:

מוסף רש"י

תורה אחת יהיה לכם. לענין קרבן כתיב בפרשת עבודת כוכבים, תורה כל התורה במשמע, הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים (יבמות ט.).

רב נסים גאון

ורבנן כדמקרי ליה ר' יהושע בן לוי לבריה, תורה אחת תהיה לכם לעושה בשגגה, והנפש אשר תעשה ביד רמה, הוקשה כל התורה כולה לע"ז. דע שפרשת (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו, ואם נפש אחת תחטא בשגגה שממנה אלו הפסוקים, אמרו רבותינו ז"ל כי היא מיוחדת בע"ז. ותמצא פירוש זה בספרי בע"ז הכתוב מדבר, אתה אומר בע"ז או אינה אלא באחת מן המצות האמורות בתורה ת"ל והיה אם מעיני העדה נעשתה, ייחד הכתוב מצוה זו בפני עצמה ואיזו זו ע"ז וכו'. ובמסכת הוריות בפ' הורה כהן משיח [דף ח] אמרו דכולי עלמא הני קראי בע"ז הוא דכתיבי. מנא לן אמר רבא ואיתימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה, איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצות כולן הוי אומר זו ע"ז. דבית ר' תנא א) אמר קרא את כל אשר דבר ה' אליכם ביד משה, איזו היא מצוה שהיא בדבריו של הקב"ה וצוה הוא על ידי משה הוי אומר זו ע"ז.

א) אשר דבר ה' אל משה את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה כצ"ל.

רבינו חננאל

מתניתין לדברי הכל בהכיר ולבסוף שכח אינו חייב אלא חטאת אחת. ורב ושמואל הוסיפו אפילו קטן שנשבה לבין הגוים כהכיר ולבסוף שכח דמי וחייב אחת. ורבי יוחנן וריש לקיש אמרי קטן שנשבה בין הגוים פטור. ואותיבנא עלייהו מהא דתניא השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת. וחייב על ע"ז אחת, פירוש אם עבד ע"ז הרבה דינו כדין שבת. וכן כל מצוה ומצוה אינו חייב אלא בכל מצוה אחת. ומונבז פוטר בכל. ומשני רבי יוחנן וריש לקיש, אנן דאמרינן כמונבז סבירא לן דכיון דלא הויא ידיעה ליה בתחילה בעיקר שבת אף על גב דבתר דעביד מלאכות הרבה בשבתות הרבה אתיידע ליה איסורא דשבת, לא מחייב. וכי אמרו רבי יוחנן ור"ל דאנן כמונבז סבירא לן, בהאי לחוד דפטר קטן שנשבה בין הגוים. אבל בהאי דבעי ידיעה למונבז בשעת מעשה, שידע שהוא מעשה ויודע שהעושה מלאכה זו חייב עליה לאו וכרת, וכי לא שגג אלא בקרבן בלבד, וסבר כל כי האי גוונא הוא דחייב חטאת וזולתי כן פטור, וכדתניא אמר אני יודע שמלאכה זו אסורה, אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לאו חייב, ואוקימנא כמונבז. בהאי סברא בתרא דמונבז, רבי יוחנן ור"ל לא סבירא להו כוותיה.

מוסף תוספות

א. דהיכי מצי לערבינהו דאילו בשהכיר ולבסוף שכח רבותא דידיה אשמעינן פטורה, ומיבעי ליה למנקט לישנא שאינו חייב אלא על כל שבת ושבת בלבד. ריטב"א. דלא שייך למתני חייב על כל שבת ושבת אלא היכא דחידוש הוא דחייב על כל שבת ושבת ולא אמרינן שלא יהא חייב אלא אחת, אבל גבי היודע עיקר שבת דהוי דבוקא דאינו חייב על כל שבת.

א. ... של כל מלאכה ומלאכה לא שייך למתני האי לישנא אלא הכי הוה ליה למתני אינו חייב אלא על כל שבת ושבת. תוס' הרא"ש. ב. אלא על כל שבת ושבת ולא. תוס' הרא"ש. ג. דעיקר החידוש הוא מזה. תוס' הרא"ש. ד. ומשני ... תוס' הרא"ש. ה. וא"ת אי סבירא ליה לתנא דאפילו גר שנתגייר לבין הגוים חייב ליתני בהדיא. ריטב"א. ו. ואי משום דאתי למימר הא הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת. תוס' הרא"ש. ז. דלא ... טפי. תוס' הרא"ש. ח. דאפילו הכיר ולבסוף שכח אינו חייב אלא אחת וכ"ש תינוק שנשבה. תוס' הרא"ש. ט. אפילו השתא דקתני אינו חייב אלא אחת. תוס' הרא"ש. י. לגמרי. תוס' הרא"ש. יא. וכיון דכן ... סבירא להו. ריטב"א. יב. והם מיותרים. תוס' הרא"ש. יג. כלומר. תוס' הרא"ש. יד. טפי הוה ליה למיתני. תוס' הרא"ש. טו. דאע"ג דאונס גמור לא הוי מ"מ. תוס' הרא"ש. טז. [ו]טעמא דימים שבינתיים. ריטב"א. יז. בהעלם אחת. ריטב"א. יח. שלא ידע לעולם איסור. ריטב"א. יט. פי' שאף זה קרוי שוגג. רשב"א. כ. אבל לא קאמר דוקא כי איכא ידיעה בשעת מעשה מיחייב ואי לא לא מיחייב. תוס' הרא"ש. כא. שאין לו ידיעה בשעת מעשה. ריטב"א. כב. וא"ת והיאך אפשר למונבז לחייב במי שאין לו ידיעה בשעת מעשה דא"כ לא הוה שוגג דומיא דמזיד. ריטב"א. כג. [ד]כיון דכתב רחמנא שוגג גבי חיוב חטאת [ע"כ]. ריטב"א. כד. לגמרי. ריטב"א. כה. ולומר דשוגג גמור הוא. ריטב"א. כו. אלא אהני קרא דכתיב שגגה לחייבו כשהוא שוגג גמור. ריטב"א. כז. אף כשהוא מזיד גמור. ריטב"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה. וילפינן בהוריות (דף ח.) זו ע"ז שהיא שקולה ככל המצות וכתיב תורה אחת[ט]: כל התורה במשמע: **חוקאו.** קרבנות של שגגות של כל עבירות כל ו' וי"ל דלית לן לאקושה לע"ז אלא במילי דכתיב בההיא פרשה כדמשמע מתוך פירוש הקונטרס ולהכי אצטריך לאתויי הכא והנפש אשר תעשה ביד רמה דמכות (דף יג.): פסח ומילה מקרבן אע"פ שיש בהן כרת משום דמה ע"ז דאמר רחמנא לא תעביד והכי קוס עשה ניהנה היינו נמי משום דכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה[פ] דמשמע מה שניתיתי אלא לעשות וא"ת[ג] רבנן דהכא [ד]ר' עקיבא[ה] ור' עקיבא אית ליה בפ"ק דכריתות (דף ז:) דהאי קרא דמגדף במגדף את השם כתיב וי"[ו] דלישנא דנקט[ז] הכא הוקשה כל התורה כולה לע"ז ונקט אלינא דרבנן דרבי עקיבא[ח] אבל לר"ע אית לן למימר דהוקשה כל התורה כולה למגדף את השם[ט] וא"ת ולמונבז האי דאית ליה דרשא דר' יהושע בן לוי מגא ליה ואומר ר"י דנפקא ליה כדדרים רבי בפ"ק דיבמות (דף ט.) ובפ"ב דהוריות (דף ח.) גמר כאן ומודעה האמורה אשר חטאת אשר חטאו עליה ואמר' ואשם אל אחותה בה תקח לצרור לנגות ערותה עליה[יא]: **אלא** למונבז שגגה במאי. לא מצי למימר שגגה בלאו והזיד בקרבן אתין סברא לאחייב[יב] בהזיד בקרבן דלא שב מידיעתו הוא וליכא נמי למימר שגג בלאו וקרבן דסברא הוא דכיון דמקרב[יג] למזיד אפי' [יד]מזיד בכל דבר שוגג רק בדבר אחד דהיינו בקרבן יש לנו לחייבו(יא) ומיהו היכא דליכא קפילה בעינן שיהא שוגג גם בקפילה דאי הוה מזיד בקפילה נמי לחייבו בקרבן דכיון דאינו שב מקפילה פשיטא שאפילו היה יודע שחייב גם קרבן אלא היה שב ולא מידיעתו הוא ואע"ג דבהזיד בכרת תמיד ליה שב מידיעתו לקרבן[טו] היינו משום[יב] דכרת אפשר בתשובה וקרבן לא אפשר בתשובה[יא] ועוד דגבי כרת איתי שפיר למימר אם היה יודע שחייב כרת עם הקרבן היה שב: **כגון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו.** וטעמא דר' יוחנן משום דלא כתיב אלא בהיקשא דר' יהושע ולא כתיב אלא כרת בההיא ענינא ולהכי בעי מ"ט דרים לקים ולא בעי מ"ט דר' יוחנן ול"ל דרבי יוחנן מיירי אליבא דרבנן דאית להו היקשא דרבי יהושע בן לוי[יב] אבל לרבי דנפקא ליה מג"ש דעליה מודה רבי יוחנן דבעי עד שיגגו בלאו וכרת דהא כתיב לאו בההוא קרא ואשם אל אחותה בה תקח וגו': **אמר** קרא **אשר לא תעשינה בשגגה.** קשה לר"י מגא ליה לרים לקים דרבנן דרשי הכי ודנו שגגת לאו וליכא למימר דמשמע ליה למדרש קרא הכי דהא ע"כ סבירא ליה דאתין סברא לדרוש כן דהא איהו סבר כמונבז דלאמר לעיל ומונבז לא בעי שגגת לאו אלא שגגת קרבן גרידא[יג] דבהכיא מצית לקמן מ' שאמר יודע אני שמלאכה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבים עליה קרבן או לא חייב כמאן כמונבז אמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן עד שישגגו בלאו שבה הכל מודים מאן ר' יוחנן פשיטא כי קא"ר יוחנן היכא דאיכא כרת אבל הכא דליכא כרת לא סד"א[יד] דואיל וחייב קרבן חידוש הוא דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמייתי עליה קרבן והכא מייתי כי שגג בקרבן נמי ליחייב

[1] וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וכתיב [2] והנפש אשר תעשה ביד רמה [ט] הוקשו כולם לע"ז [א] מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ואלא מונבז שגגה במאי כגון ששגג בקרבן ורבנן [3] שגגת קרבן לא שמה שגגה ורבנן שגגה במאי רבי יוחנן אמר [3] כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו וריש לקיש אמר עד שישגוג בלאו וכרת אמר רבא מאי טעמא דרש"ל אמר קרא [3] אשר לא תעשינה (בשגגה) ואשם עד שישגוג בלאו וכרת שבה ורבי יוחנן האי קרא דרש"ל מאי עביד ליה מיבעי ליה [ב] לכדתניא [3] מעם הארץ פרט למומר רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי שמעון אשר לא תעשינה (בשגגה) ואשם [ג] השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו: תנן [ד] אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה [ה] מנינא למה לי ואמר ר' יוחנן [ד] שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות בשלמא לרבי יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה כגון דידע לה לשבת בלאו אלא לר"ש ב"ל דאמר עד שישגוג בלאו ובכרת דידע ליה לשבת במאי [ו] דידעה [ו] בתחומין [ו] ואליבא דר"ע מאן תנא להא דתנו רבנן שגג בזה ובזה זהו שוגג האמור בתורה הזיד בזה ובזה זו היא מזיד האמור בתורה שגג בשבת והזיד במלאכות או ששגג במלאכות והזיד בשבת או שאמר יודע אני שמלאכה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן או לא חייב כמאן כמונבז אמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן עד שישגוג בלאו שבה הכל מודים מאן ר' יוחנן פשיטא כי קא"ר יוחנן היכא דאיכא כרת אבל הכא דליכא כרת לא סד"א [ט] דואיל וחייב קרבן חידוש הוא דבכל התורה כולה לא אשכחן לאו דמייתי עליה קרבן והכא מייתי כי שגג בקרבן נמי ליחייב

מה ע"ז שחייבים על זדונו כרת. [א] וא"ת מ"מ הקישא דשוגג למזיד למה לי דאפילו לא הוי כתיב התם קרא דוהנפש אשר תעשה ביד רמה יליפינן ספיר מע"ז שחייב על זדונה כרת וי"ל דלית לן לאקושה לע"ז אלא במילי דכתיב בההיא פרשה כדמשמע מתוך פירוש הקונטרס ולהכי אצטריך לאתויי הכא והנפש אשר תעשה[ב] מדע דהא לא יליפינן מע"ז דיבעי על זדונו קפילה כע"ז משום דלא כתיב קפילה בההיא פרשה אלא כרת והא דממעטינן בריש פרק בתרא דמכות (דף יג.): פסח ומילה מקרבן אע"פ שיש בהן כרת משום דמה ע"ז דאמר רחמנא לא תעביד והכי קוס עשה ניהנה היינו נמי משום דכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה[פ] דמשמע מה שניתיתי אלא לעשות וא"ת[ג] רבנן דהכא [ד]ר' עקיבא[ה] ור' עקיבא אית ליה בפ"ק דכריתות (דף ז:) דהאי קרא דמגדף במגדף את השם כתיב וי"[ו] דלישנא דנקט[ז] הכא הוקשה כל התורה כולה לע"ז ונקט אלינא דרבנן דרבי עקיבא[ח] אבל לר"ע אית לן למימר דהוקשה כל התורה כולה למגדף את השם[ט] וא"ת ולמונבז האי דאית ליה דרשא דר' יהושע בן לוי מגא ליה ואומר ר"י דנפקא ליה כדדרים רבי בפ"ק דיבמות (דף ט.) ובפ"ב דהוריות (דף ח.) גמר כאן ומודעה האמורה אשר חטאת אשר חטאו עליה ואמר' ואשם אל אחותה בה תקח לצרור לנגות ערותה עליה[יא]: **אלא** למונבז שגגה במאי. לא מצי למימר שגגה בלאו והזיד בקרבן דאתין סברא לאחייב[יב] בהזיד בקרבן דלא שב מידיעתו הוא וליכא נמי למימר שגג בלאו וקרבן דסברא הוא דכיון דמקרב[יג] למזיד אפי' [יד]מזיד בכל דבר שוגג רק בדבר אחד דהיינו בקרבן יש לנו לחייבו(יא) ומיהו היכא דליכא קפילה בעינן שיהא שוגג גם בקפילה דאי הוה מזיד בקפילה נמי לחייבו בקרבן דכיון דאינו שב מקפילה פשיטא שאפילו היה יודע שחייב גם קרבן אלא היה שב ולא מידיעתו הוא ואע"ג דבהזיד בכרת תמיד ליה שב מידיעתו לקרבן[טו] היינו משום[יב] דכרת אפשר בתשובה וקרבן לא אפשר בתשובה[יא] ועוד דגבי כרת איתי שפיר למימר אם היה יודע שחייב כרת עם הקרבן היה שב: **כגון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו.** וטעמא דר' יוחנן משום דלא כתיב אלא בהיקשא דר' יהושע ולא כתיב אלא כרת בההיא ענינא ולהכי בעי מ"ט דרים לקים ולא בעי מ"ט דר' יוחנן ול"ל דרבי יוחנן דאתין סברא לדרוש כן דהא איהו סבר כמונבז דלאמר לעיל ומונבז לא בעי שגגת לאו אלא שגגת קרבן גרידא[יג] דבהכיא מצית לקמן מ' שאמר יודע אני שמלאכה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבים עליה קרבן אם לאו חייב ולא קאמר קרבן ומלקות אם לאו[כד]: **דידע** לה בתחומין[ב]. לא מצי למימר דידע לה בדאיסי דבההוא נמי חייב חטאת כדפירשתי בפרק קמא (דף ו: בד"ה הא קמ"ל) [כה] לב תימה לר"י דאמאי לא קאמר דידע לה לשבת בעשה דכתיב וביום השביעי תשבות וגו' (שמות כג) וכתיב נמי ושמרתם את השבת (שם לא): **עד** שישגוג בלאו שבה. כגון נשבע אלא יאכל ואכל ונשבעת אכילה[לג] שכח איסור שבועה[לד] וקרבין ביה האדם[לה] דנשבעת שבועה שנשבע היה יודע היטב איסור שבועה אלא שנשבעת אכילה היה סבור למותר לעבור על שבועתו ורש"י פירש דנשבעת אכילה שכח שנשבע ואין נראה לאין זה קרוי שגג נלאו שבה במה אתינו מזכר[לו] שנשבע: הא

ה א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה כ:
ו ב ג מיי' פ"ב מהלכות שגגות הלכה כ: ד ממע עשין רנ:
ז ד מיי' שם סה ופ"ז ה"ג:

תורה אור השלם

1 וְכִי תִשְׁגוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה: במדבר טו כב
2 וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: במדבר טו ל
3 וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה עז"ז וכו' דמשמע מה שצריתי שלא לעשות. עיין נב"ק דף קה ע"ב תוס' ד"ה מאי לאו: שם ד"ה בגון ששגג וכו' אבל לרבי דנפקא ליה מגו"ש. עיין מחילוקי סה"ן שבועות דף ה ע"א ומהי' הרמב"ן שם:

תוס' ישנים

א) דהא דלאי ליכא למימר דשגג בכרת דא"כ הייט רבנן ועוד כיון דז מתקיב שוגג למזיד בכרת מז לן למימר יז דמכרת אית ליה ידיעה בשעת מעשה יח ועוד דשגגת לאו אתיא לרבנן ב) לא אתיין:
ב) לא מצי למימר דידע לי בלאו דמתחר לי דכיון דסבור דעבדמו מותר בכל המלאכות כ"ש שסבור שאינו מחזר על בתמתו ולא מצי למימר דידע ליה בהבעתה אלא דרבי יוסי כז דהא קתני ליה כח ממתניתין כט ולהכי למימר דידע לה בתולה דכיון דלא ידע אמות כ"ש מולות ולהכי למימר דידע לה בקבלה דאם כן לא אב מידיעתו הוא ל ואין סברא למימר לא כגון שעשה בשיעורין כגון דסבר דלא מיחייב אלא בהעבירי ה' אמות בראשון הרבים אז בתוכר ג' אמות ובתוכר ג' אמות דלא שכיח אשכח ואיאמר מדעתו שיעור שאינו:

מוסף תוספות

א. פרש"י דכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וילפי' בהוריות זו ע"ז ששקולה כנגד כל המצות. משמע מתוך פירושי דמהתם גמר דהוקשה כל התורה כולה לע"ז. תוס' הלש"ם. ב. משום דכרת כתיב בהאי פרשה ודרשי' מה ע"ז שחייבין על זדונה כרת. תוס' הלש"ם. ג. הניחא למ"ד מגדף היינו עובד ע"ז, אלא למ"ד מגדף היינו מברך את השם לא אשכחן בהאי פרשה כרת לגבי ע"ז, דהכי כתיב קרא את ה' הוא מגדף ונכרתה, ואין לומר דהך דרשא דר' יהושע בן לוי כמ"ד היינו עובד ע"ז דהא. תוס' הלש"ם. ד. אליבא. תוס' הלש"ם. ה. מסקי' לה. תוס' הלש"ם. ו. דזדאי. תוס' הלש"ם. ז. ריב"ל. תוס' הלש"ם. ח. דרבי יהושע בן לוי משום דס"ל דמגדף היינו עובד ע"ז אמר לה בהאי לישנא. מי' הר"ן. ט. מה להלן בדבר שזדונו כרת דהא כתיב ביה ונכרתה אף כל שיש על זדונו כרת. מי' הר"ן. י. מגז"ש דעליה. תוס' הלש"ם. יא. מה להלן דבר שזדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. רסב"ם. יב. קרבן. תוס' הלש"ם. יג. שוגג. תוס'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומלינא דרבי עקיבא דלאמר במקום טוהר. נכתב נלמדו דף כז ע"ב ודף ל ע"ב:

מוסף רש"י

וכתיב והנפש אשר תעשה ביד רמה. בעבודת כוכבים משמתי קרא, דתניא בספרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר, שנאמר כי דבר ה' בזה, שבזה על דבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני (הוריות ח.). **מעם הארץ.** מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבא על הסוגג (חולין ה.). **פרט למומר.** לחינו מביא קרבן על שגגתו, דתקן מקבלין מיהו (הוריות ב. יא.). **ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ש.** מכאן אתה למד (חולין שם). **אשר לא תעשינה בשגגה ראשם.** ומצי לית לה דהדא הלוי שעשאם אשר חטא הבית אשמה, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו ואמת ואשם הוא יביא (שם) משמע שאינו יודע לא עשה, אבל בשגגה עשה ואשם (רומא פ.). **השב מידיעתו.** הפורש ונכנל מתחלה ואין עונר אם היה יודע שהוא אסור, ומה"כ בגם הישב, שאם היה יודע שהוא אסור אינו ומבטל מעבירה זו (חולין שם) ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו (הוריות ב.). **מנינא למה לי.** לחני אבות מלאכות הזורע והמורש כו' למה לי לימתנא הרבעים אסר אחת לימנינהו ואמן ידעינן דמ' אסר אחת מיכא: **שאם עשאן כולן כו'.** וסימנא בעלמא אשמעינן לידע כמה חטאות חייב על חילול שבת אחת: **היכי משכחת לה.** למיחייב ע"כ לא משכחת לה אלא בזדון שבת בידוע שהוא שבת ושגגת מלאכות הללו אסורות דאי בזדון מלאכות ושגגת שבת בידוע שהן אסורות בשבת אבל שבת שהיום שבת הא תנן דאינו חייב אלא אחת לכל שבת וזדון שבת לא הוי אע"כ יודע אחת מהלכותיה דאי לא ידע בחדא מיניהו אין שבת אלוק לו משאר ימים וזה שגגת בכולן אין כאן זדון שבת: **בשלמא לר' יוחנן.** לאחר שגגת כרת שמה שגגה: **משכחת לה.** זדון שבת בלאחין ושגגת מלאכות בכריתות דידע לה לשבת שהחכר על הלאחין אי של כולן או של אחת מהן: **דידע לה לשבת במאי.** הלא בכולן שגג בסברה שכל ל"ש מלאכות מותרות: **בתחומין.** דאינן בקרבן: **ואליבא דר' עקיבא.** לאחר במסכת סוטה (מ) תמוניין דאורייתא ניהו דתנן בו ביום דרש רבי עקיבא ומודתם בתחומין דאורייתא מיתי והא ק"ו הוא דשבת בכל התורה כולה ליכא חידוש בקרבן דידהו אמר מונבז דמיחייב בשגגת קרבן הכא לחידוש הוא דאין בה כרת ומצית קרבן עליה לא כ"ש אלא לרבנן קאמר ופפלוגתא דר"י ור"ל קאי ומאן הכל מודים ר"י דאף על גב דבעלמא קאמר אף על פי שהזיד בלאו הכא בעינן שיגגוג בלאו: **פפיעה.** כיון דאליבא דרבנן איפליג לאחרי שגגת קרבן לאו אי בלאו שלה הזיד במאי שגג דע"כ לא קאמר ר"י בעלמא אלא במקום כרת דשגג בכרת: **אלא דעסק דאמינא.** בשבועת ביטוי נמי קאי רבי יוחנן במילתיה דאף על פי שהזיד בלאו דקאמר לך במאי שגג שגג בקרבן דהואיל וחידוש מודו ביה רבנן: קמ"ל

מיירי אליבא דרבנן דאית להו היקשא דרבי יהושע בן לוי[יב] אבל לרבי דנפקא ליה מג"ש דעליה מודה רבי יוחנן דבעי עד שיגגוג בלאו וכרת דהא כתיב לאו בההוא קרא ואשם אל אחותה בה תקח וגו': **אמר** קרא **אשר לא תעשינה בשגגה.** קשה לר"י מגא ליה לרים לקים דרבנן דרשי הכי דהא ע"כ סבירא ליה דאתין סברא לדרוש כן דהא איהו סבר כמונבז דלאמר לעיל ומונבז לא בעי שגגת לאו אלא שגגת קרבן גרידא[יג] דבהכיא מצית לקמן מ' שאמר יודע אני שמלאכה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבים עליה קרבן אם לאו חייב ולא קאמר קרבן ומלקות אם לאו[כד]: **דידע** לה בתחומין[ב]. לא מצי למימר דידע לה בדאיסי דבההוא נמי חייב חטאת כדפירשתי בפרק קמא (דף ו: בד"ה הא קמ"ל) [כה] לב תימה לר"י דאמאי לא קאמר דידע לה לשבת בעשה דכתיב וביום השביעי תשבות וגו' (שמות כג) וכתיב נמי ושמרתם את השבת (שם לא): **עד** שישגוג בלאו שבה. כגון נשבע אלא יאכל ואכל ונשבעת אכילה[לג] שכח איסור שבועה[לד] וקרבין ביה האדם[לה] דנשבעת שבועה שנשבע היה יודע היטב איסור שבועה אלא שנשבעת אכילה היה סבור למותר לעבור על שבועתו ורש"י פירש דנשבעת אכילה שכח שנשבע ואין נראה לאין זה קרוי שגג נלאו שבה במה אתינו מזכר[לו] שנשבע: הא

ה א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה כ:
ו ב ג מיי' פ"ב מהלכות שגגות הלכה כ: ד ממע עשין רנ:
ז ד מיי' שם סה ופ"ז ה"ג:

רב נסים גאון (המשך)

דידע לה בתחומים ואליבא דרבי עקיבא. כמה דאמר ר' עקיבא במסכת סוטה בפ' כשם שהמים בודקין אותה (דף כז) בו ביום דרש רבי עקיבא ומודתם מתרון לעיר, ומקרא אחד אומר מקיר העיר וחזרנה אלף אמה. אי אפשר לומר אלף אמה שכבר נאמר אלפים אמה, ואי אפשר לומר אלפים שכבר נאמר אלף, ולמה נאמר אלף ולמה נאמר אלפים אלא אלפים אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת. ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אלף אמה מגרש ואלפים שדות וכרמים. ואמרו בגמרא במאי קמיפלגי מר סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן.

רבינו חננאל

וקא מפרש ר' יוחנן בטעמא דרבנן כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו חייב חטאת, ור"ל אמר אינו חייב חטאת עד ששגג בלאו וכרת. ומותבינן על ר"ל הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, והדינן הה מנינא למה לי, ואמר ר' יוחנן אם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, ואוקימנא בזדון שבת ושגגת מלאכות, בשלמא לר' יוחנן כגון שהזיד בלאו, פירוש ידע שהיא היום שבת וידע שהעושה מלאכה (חייב כרת) [עובר בלאו], אמרינן כיון ששגג [בכרת] אף על פי שהזיד בלאו, שגגה היא וחייב חטאת. אלא לריש לקיש דאמר עד ששגוג בלאו וכרת, זדון שבת היכי משכחת ליה. ומשני כגון דידע לשבת בתחומין, אמר אין השבת אסור אלא בתחומין כדכתיב אל יצא איש ממקומו וגו', וכרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא, כדפירש בסוטה פרק ה'. ואף על גב דרחי התם, ואמרינן (ערובין ס:ב) לית דחש לאם דרבי עקיבא. **אמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן עד ששגוג בלאו שבה.** מאן הכל מודים, רבי יוחנן דסבר עד ששגוג בלאו, והאי כיון דלית בה כרת בני אביי שגגה בלאו. ואמרינן פשיטא, מהו דתימא הואיל וחדוש הוא דלא אשכחן בכל התורה לאו שאין בה כרת שמייתי קרבן, והכא בשבועת ביטוי מייתי קרבן אע"פ שאין בה כרת, הוה אמינא כי שגג בקרבן (נמי) בלבד [נמי] מחייב, קמ"ל דלא מחייב רבי יוחנן עד ששגוג בלאו שבה. קמ"ל דכל לאו שבתורה שחייבין עליו מלקות בלבד ואין בו כרת אינו חייב עליו חטאת, וכי אינו שגגת לאו אלא על דבר שדזונו חייב

ט) ע"ש דלא מיירי כלל מדין תמוניין דאורייתא. אבן מ"מ יש לנמוד מהתם דגם בדין תמוניין דאורייתא לא קי"ל כר"ש ועיין תוס' סם ד"ה לית ודו"ק.